

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaë, 1661

Redeamus ad quartam quæstionem trigesimæ tertiæ causæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

ſuſtinerunt a ſupplicia. Sineat ergo quilibet ſic deli-
cta corrigere, ut poſt mortem non oporteat talem pe-
ccatam tolerare. Quodam enim peccata ſunt, quæ ſunt
penitentia ſunt vitia. b. non tamen
ſtatim ſanata. Sæpe enim quidam ægri morentur, ni-
ſi medicentur: non tamen ſtatim ſanantur: languet
victurus, qui prius etiam moriturus. Qui autem impeni-
tens moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciabi-
tur. Qui enim impenitens finitur, ſi ſemper viveret,
ſemper peccaret. At Dei eſt miſericordis, quod operatur
ſinem peccatis: ob hoc etiam ſine ſine torquetur e,
quia nunquam dicitur virtute: ſemper plenus iniqui-
tate, ſemper ſine charitate, torquetur ſine ſine.

i ¶ Quoniam vix licet] Sic eſt emendatum ex editione
Plantiniana. Nam antea legebatur, Quod quamvis licet de-
ejus ſalute, Auguſtinus, &c. Neg. ac uſuſ, ſed interpretari vol-
uit Auguſtinum hic auſtor, ſine dubio ipſius ſeſtor. Multa vero
alia in hoc capite partim ex vetiſtis Gratiani codicibus; partim ex
pſo originali ſunt emendata.

Q V Æ S T I O IV.

Q Uod autem orationis tempore conjugaliter vacare non
liceat, beatus Hieronymus e in quodam ſermone ſcri-
bit, ita dicens.

C. I. ¶ Tempore quo uxori debitum redditur,
a carnibus ægri abſtinere o-
portet.

Sicatis & fratres chariſſimi, quoniam quicunque u-
xori debitum reddit, vacare non poteſt orationi, nec
de carnibus agni comedere debet. Item paulo poſt: Si pa-
nes propoſitionis non poterant ab iis, qui uxores ſuas re-
tulerant, comedi, quanto magis panis ille, qui de celo de-
ſcendit, non poteſt ab iis, qui conjugalibus paulo ante
haſere complexibus, violari atque contingi? non quo
nuptias condemnemus (hoc enim non dicimus) ſed
quod eo tempore, quo carnes agni manducantur ſumus,
vacare operibus carnis non debeamus.

¶ Prior pars hujus capiti, uſque ad verſ. Item. de indiſcretia
videtur in ſummam collecta: reliqua autem ex originali eſt emen-
data & auſta.

C. II. ¶ A conjugaliter concubatu in ſanctorum ſole-
mnitatibus eſt abſtinendum.

Item Auguſtinus ſermone 2. de tempore [id eſt,
de 2. Dominica adventus.]

¶ Quotiescunque h. aut dies natalis Domini, aut reli-
quæ ſeſtivities adveniunt, ſicut frequenter admo-
nui, ante plures dies non ſolam ab infidelium: con-
cubinatum conſortio, ſed etiam a propriis uxoribus ab-
ſtinere debemus.

C. III. ¶ Diebus jejuniorum a propriis uxoribus
abſtinere oportet.

Item Ambroſius in ſermone de adventu
Domini.

Fratres, non ſolam debetis ab omni immunditia ab-
ſtinere: ſed etiam ab uxoribus propriis ſtudioſiſſime
contineatis. Nullus i omnino uxori ſuæ jejuniorum die-
bus conjugatur.

i ¶ Nullus] In hoc ſermone, qui habetur manuſcriptus in
bibliotheca Vaticana, hinc uſque ad ſinem non habetur. Sed in alio
ſermone manuſcripto de Quadrageſima hæc leguntur. Nullus om-
nino uxori ſuæ jungatur ante octavam Paſche. In ple-
riſq. vetuſtis codicibus Gratiani hoc loco abſunt iſta verba jejunio-
rum diebus: de quibus tarven B. Ambroſius loquebatur: & idem
ſunt etiam in rubrica.

a. al. ſape ſuſtinerunt. b. venalia. orig. c. alit. & noritur
vel finitur. d. al. peccandi. e. torquetur. orig. f. In v. g. ita
Paſche de ſeſu agni. g. Sen. 4. diſt. 32. lvo p. 8. 6. 87. h. Sen. 4.
diſt. 32. i. inſelici. vera lectio.

Idem ſuper ep. 1. ad Corinth. c. 2.
¶ Icauſa a procreandorum filiorum dicitur in
multum tempus conceſſum videri ad iſtam
quia & dies feſti, & dies proceſſionis h. & ipſa
ceptus; & partus iuxta legem ceſſant tempoꝝ
bere demonſtrant.

C. V. ¶ De uſu ſerui diebus eſt
Unde Auguſtinus in libro quaſtionum 22. c. 7. q. 1.
ſtamenti, quaſt. 17.

¶ Chriſtiano e cum uxore ſua conuenire aliquo
ceſt, aliquando vero non licet. Propter diſcre-
ceſſionis aliquando non licet conuenire: quæ
licitis abſtinendum eſt, ut facilius impetari poſſit
poſſibatur. Unde Apoſtolus d. ex conſenſu a
dum ad tempus, ut vacetur orationi. Nam
gem e in jejunio cadere. ſ. & iuſtiti non licet
licet: quia major reuerentia debetur Dei caſte

C. VI. ¶ Non veri penitentiam age, qui
penitentiam non ſeruat.
Item Ioannes Chryſoſtomus.

¶ Qui in caſtigatione vitus ſe dicit agere penitentiam
fructu hoc ſermone promittit, nihil exequatur
bili ſuo, & jejunio continentiam addat.

Caput hoc apud B. Ioannem Chryſoſtomum, ex quo
eſt inventum. Sed eadem ſeri leguntur in commentariis
m ad cap. 2. Iohis g. & copioſius etiam expoſi-
C. VII. ¶ Ab ingreſſu eccleſie tempore a ſu
vir cum propria uxore de-

Item Gregorius in reſponſione 11. ad interro-
gationes Auguſtini.

¶ Vt h. cum propria conjuge dormiamus
ps qua intrare eccleſiam non debet. Nam
intraſſe itam debet. ¶ Quoniam
hæc re diſcreta hominum nationes dicitur
alii alia custodire videntur: R. romanorum
per ab antiquioribus uſus fuit, poſt ad
conjugi; & lavari purificationem quæ
ſi eccleſie paululum reverentia abſtinere
centes de puram culpam eſt conjugum
poſt; à ſacri loci ingreſſu abſtinendum eſt, quæ
licita admittio conjugum ſine voluptate
de adulterio vel fornicatione; ſed de
pū ipſa eſt ſine culpa nullatenus poteſt.
monio ſuſceptus fuerat; qui dicebat? [Ecce
quitatibus conceptus ſum, & in deliciis
termea.] ¶ Oportet itaque, legum
nis copula ut cauſa prolis ſit, non voluptatis
commiſſio creandorum liberorum ſigetur,
factio vitiorum. Si quis ergo ſua
pidine voluptatis captus, ſed ſolummodo
creandorum gratia utitur ipſe profecto de
cleſiæ; ſeu de ſumendo corporis iudicio: quæ
myſterio ſuo eſt reſtingendum: quæ
prohiberi non debet accipere; qui in igne
ardere. Cum vero non amor procreandorum
voluptas dominatur in opere commiſſione
iuges etiam de ſua commiſſione, quod deſan-
peſt. ¶ Tunc autem vir, qui poſt admittionem
gis aqua lotus fuerit, etiam in facie
rium vult accipere, cum eſt iuxta præſentiam
eccleſiam etiam licet intrare.

¶ Legitima] Ita emendatum eſt ex verſu
Gregorii. Antea legebatur, oportet itaque
eſſe copulam. Multa etiam alia ſunt emendata.

a. Sen. ibid. lvo p. 8. c. 84. Paſte. l. d. c. 10. b. al.
c. ſup. diſt. 3. Sen. ibid. lvo p. 8. cap. 75. d. Sen. 1.
f. al. cadit. orig. g. Ioh. 2. h. Sen. 4. diſt. 32.
lvo part. 3. c. 11. i. ſuam conjugem.] ¶

1097. Hinc etiam in diebus abfinitie nuptie celebrari prohibetur.

C. VIII. q. In diebus Quadragesima nuptias celebrare non licet.
Unde in Laodicensi concilio, c. 52. legitur.

Non oportet in Quadragesima aut nuptias, vel quatuor natalia celebrare.
C. IX. q. De eodem.
Item ex concilio Martini Bracarenfis, 48.

Non licet in Quadragesima natalitia martyrum celebrare: sed tantum sabbatho & Dominica pro commemoratione eorum oblationes offerri. Sed nec natalitia aut nuptias licet in Quadragesima celebrare.
C. X. q. De eodem.
Item ex concilio Ilerdensi.

Non oportet à Septagesima usque in octavas Pasche, & tribus hebdomadibus ante festivitatem sancti Iohannis Baptistæ, & ab adventu Domini usque post Epiphaniam nuptias celebrare. Quod si factum fuerit, repetatur.
C. XI. q. De eodem.
Item Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, cap. 44.

Ne d uxorem ducere, nec convivia facere in quadragesimali tempore convenire posse nullatenus ar-

bitur.
C. XII. q. Non ex consensu communi, orationi con-

spiciantur non possunt.
Unde Augustinus in libro primo de adulterinis coniugijs, c. 2.

Pollicitus & nec ad tempus, ut vacetur orationi, nisi ex consensu, voluit conjuges carni invicem fraudare debent.
C. XIII. q. Non ex consensu communi, conjugatis

potentiam non datur.
Item in secundo concilio Arelatensi, c. 7. legitur.

Potentiam conjugatis non nisi ex consensu dandam.

QVÆSTIO V.

Quid aitem sine consensu uxoris vir continenciam vivere non possit, vultus auctoritatibus probatur.
In libro Augustinus super psalmum 149. in exordio.

C. I. q. Non potest vir continenciam servare,

nisi uxori tenat consensum.
Item vir q. continere i jam volo, nolo autem.

Quid non potest. Quod enim tuis, non vult illa. Item per continenciam tuam debes illam facere fornicationem si illi impulerit vivo, adultera erit. Non vult enim. Deinde compensare tale damnum. Redde debita Deum exigit, reddere. Pro satisfactione 2. perfectio Deum comparabit, si non, quod tibi debetur, exigit.

C. II. q. Continens] Sine etiam apud Magistrum: sed B. Augustinus & Ivo habent, continere jam volo, non jam uxorem, non potest. Quod si tu vis, & illa non vult?

a Ivo par. 1. c. 220. Panormi. l. d. c. 87. b almanachianorum c. 1. c. 16. d. Barc. l. 1. c. 47. Ivo par. c. 17. e. p. 9. c. 129. e. comatu. Capitul. f. Et Boder, Cor. 7. g. Ivo par. 1. c. 176. Panormi. d. d. de consensu uxoris.

2. ¶ Satisfactio.] In aliquot manuscriptis, & apud B. Augustinum, & Magistrum, & Ivoem est, satisfactio. Sed ob glossam non est mutatum.

C. II. q. Non debet extorqueri mulieris consensu ad continentiam Deo voveram.

Item Alexander Papa II. Landulpho in Corsica.

Notificasti a te morte tenus infirmatum, & peccatorum tuorum recordatione & terrore valde pavescatum, anxie quæsisse monachum fieri, à tua uxore minis, & terroribus eam occidendi, ad hoc licentiam extorsisse, & sic te monasticam b. vestem sine Abbate sumptisse, & monasterium petivisse: postea vero, cum iam factus esses, tua uxoris reclamacionibus, ejulationibus & planctibus, turque familiaris dispersionibus devictus, utpote penitens, domum remeasse, & post multos dies quorundam sapientum consilio ad jam dicte mulieris cubite redidisse. Nunc autem, si tibi tunc uxor uti licet, nostrum requirit consilium. Si ita denique est, ut tuus nuntius narrat, non videtur nobis rationabiliter, neque sana mente id factum: quoniam, cum omni homini ad monasticam tendenti vitam, legaliter, sanctè & iuste sit peragendum, tu contra leges minaciter & violenter à tua uxore, partim terrore mortis, partim tux infirmitatis doloribus exinanitus, devia securus, nulla, ut dicitur, licentia accepta recessisti, & monasterium petivisti. Non enim violentia, sed ex pari voluntate & consensu (sicut sancti Patres dicunt) hoc fieri debet: neque vir 2. monasterium eligere, aut professà continentiam habitum cum festinatione debet mutare.

1. ¶ Devictus] Ivo habet, utpote ponitens devictus: Panormia, utpote penitus devictus domum remeasse.

2. ¶ Neque vir] Apud Ivoem & in Panormia legitur: neque vir in monasterium recipiendus est, nisi uxor illius fornicium monasterium elegerit, aut professà continentiam habitum cum festinatione mutaverit. Sed mutatum non est: quoniam glossa videtur magis convenire lestioni Gratiani.

C. III. q. Vir potest abnovere vota continentie,

qua sine eius consensu Deo uxor obtulerit.

Item ex concilio c. apud Compendium.

Mulier, si sine d. licentia e. viri sui velum in caput amiserit, si viro placuerit, recipiet eam iterum ad conjugium.

C. IV. q. Non potest vir continencia vota rescindere,

que ejus assensu mulier Deo promisit.

Item Augustinus f. ad Ecdesiam, epist. 109.

Quod g. Deo pari consensu ambo voveratis, perseveranter usque in finem reddere ambo debuitis. A quo proposito si lapsus est ille, tu saltem instantissime b. persevera. Quod tenon exhortaret, nisi quia tibi ad hoc ipse confenserat. Nam si nunquam tenuisses ejus assensum, numerus te nullus descendisset anorum, & post pauca. ¶ Non quia pariter temperabatis à commitione carnis, ideo tuus maritus esse destiterat, imò vero tam sanctius inter vos conjuges manebatis, quanto sanctiora concorditer placita servabatis. Nihil ergo de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacunque pecunia, aut rebus ullis terrenis tuis sine arbitrio ejus facere debuisti. ¶ Est quidam pro modulo personæ habitus matronalis à virginali vestis distinctus, qui potest fidelibus conjugatis salva religionis observantia convenire. Hinc te maritus si de-

a Ivo par. 1. c. 220. Panormi. l. d. c. 87. b almanachianorum c. 1. c. 16. d. Barc. l. 1. c. 47. Ivo par. c. 17. e. p. 9. c. 129. e. comatu. Capitul. f. Et Boder, Cor. 7. g. Ivo par. 1. c. 176. Panormi. d. d. de consensu uxoris.

ponere noluit, ne re i vel viduam illo vivente iacta-
 res? puto, quia non fuerat in hac re ulque ad diffentionis
 scandalum perducendus magis inobedientie malo, quam
 illius abstinentie bono. Quid est enim absurdius,
 quam mulierem de humili veste viro superbiere, cui te-
 potius expediret obtemperare candidis moribus, quam
 in nigellis vestibus repugnare? quia, est re indumentum
 monachae delectabat, etiam hoc gratis posset marito ob-
 servato, exoratoque sumi, quam illo inconstituito, contem-
 proque praesumi. Quod si omnino non sineret, quid tuo
 proposito deperiret? Absit, ut hinc displiceres Deo, quod
 conjugio tuo non dnm desuncto non indueretur, sicut An-
 na h. sed sicut e. Susanna.

¶ Ne te] In vulgatu erat, Ne te puta velut viduam ja-
 stare. Emendatum est ex aliquot vetustis, originali & Beda, & a-
 lio collectore, utem, alia multa.

C. V. ¶ Continentia meritum habet, qui pro
 continentia uxoris debentur sibi red-
 dere cogitur.

Idem in d. eadem epistola.

Secundum e verba Apostolica, etiam si se vir contine-
 re voluisset, & tu noluisse, debuit tibi reddere co-
 geretur, & illi Deus imputaret, f ad continentiam, si non
 sux, sed tua cederet infirmitati, ne in adulterium cade-
 res. ¶ Quisquis igitur compatiens infirmitati uxoris
 reddit, non exigit debitum, aut si propter propriam infir-
 mitatem ducit uxorem, plangens potius, quia sine uxore
 esse non potuit, quam gaudens, quia duxit, quisquis ven-
 dit, quod novit, quia, est maneret, beatum non faceret,
 quisquis, quod emit, novit, quia transet, & de his non
 praesumit, & facit ex eo, quod habet, misericordiam
 cum non habentibus, securus expectat h diem novissi-
 mum.

¶ Caput hoc, quod eodem modo habetur in Polycarpo, consensum
 est ex duobus B. Augustini indicatu loci: verbi nonnulli par-
 tem amissi, partem mutati, salva tamen sententia.

C. VI. ¶ Vota continentia sine uxoris consensu
 reddi non possunt.

Item ad Armentarium, & Reparium, & Pauli-
 nam, epistola 25.

Vna sola i causa esse possit, qua te id, quod novisti,
 non solum non hortaremur, veram etiam prohibe-
 remus implere, si forte tua conjunx hoc tecum suscipere
 apini seu carnis infirmitate recusaret. Nam, & voven-
 da talia non sunt a conjugatis, nisi ex consensu & volun-
 tate communi: & si praeproperè factum fuerit, magis est
 corrigenda temeritas, quam perfolvenda promissio. Ne-
 que enim Deus exigit, si quis ex alieno aliquid voverit,
 sed potius usurpare vetat alienum.

C. VII. ¶ Absq, ceteris operibus nec sola vir-
 ginitas salvas, nec cetera absq, vir-
 ginitate proficiunt.

Item Hieronymus libro primo adversus Iovi-
 nianum.

¶ Tunc salvabitur mulier, si illos genuerit filios, qui
 ps virgines permanfuri sunt: si quod ipsa perdidit,
 acquirat in liberis, & damnum radicis, & cariem flore
 compenfer, & pomis.

C. VIII.

Idem ibidem.

Hoc solum nunc dico, quod quomodo absque cate-
 tis operibus virginitas sola non salvat, sic omnia o-
 pera absque virginitate, puritate, continentia, castitate
 imperfecta sunt.

a al. ulius. b Luc. 2. c Dan 11. d Bed. ibidem.
 & glossa ordinaria. e Senten. 4. dist. 32. Polyc. lib. 6. titul. 4.
 f al. imparet continentiam. g August. in Psalms. 147.
 h al. expellet. i Sent. lib. 1. cap. 1. §. 1. 1. 1.

¶ Vi finit, veniat & bibat: qui potest carere
 etiam. Non dicit velitis, nolitis, bibendum velis
 atque curandum: sed, qui voluerit, qui potest
 atque potare, ille vincet, ille satietur. Et dicitur
 mat virgines Christus, quia sponte tribuere, quod
 non fuerat imperatum: maioris gratia est dicitur
 quod non debeat, quam reddere, quod extorretur.
 sfoli uxoris onera contemplant, [Si h talis est, non
 causa hominis cum uxore, non expedit habere.]
 Dominus sententiam probans, recte quidem firmat,
 quod non expedit homini ad coelestia regna
 ti, accipere uxorem: sed difficilis res est, & non
 capiunt verbum istud: verum quibus datum est,
 eunuchos natura facit: aliosvis hominum: multi-
 nuchi placent, quos castravit non necessitas, sed
 libenter illos in meos sinus recipio, qui se castravit
 propter regna caelorum, & ob mei cultum volunt
 quod nati sunt. Simulque tractando sequens
 inquit, castraverunt propter regna caelorum, & non
 mercedem habent regni caelorum, ergo qui se castravit
 verum, locum non possunt accipere castraverunt.

¶ Item huius auctoritatis & dicit praedictor de virginibus
 illa intelligitur: qui non in voluntate suam, sed in
 est: principium veri de afflicto intelligitur, qui non voluntate
 ante votum, sed in voluntate est, nec exigit, ut
 tatur.

C. X. ¶ Non licet illi ducere uxorem, qui iam
 velare permisit.

Item ex concilio Rheimendi.

¶ Qui e uxorem suam velate d permisit
 accipiat, sed similiter convertatur.

C. XI. ¶ Vera abstinentia, qua mulier
 tenet viro promissit, illi prohibe-
 re servare non cogit.

Item Augustinus e in quaestionibus Sacerdotum,
 quesi. 59.

¶ Manifestum f est ita voluisse legem, immo
 esse sub viro, ut nulla vota epia, qua ab
 tix causa voverit, reddamur ab ea, nisi ad
 permittendo. Nam cum ad peccatum excedit
 tinere voluerit, si prius permisit, & postea
 etiam hic tamen non dixit, ut faciat multa, quae
 rat, quia permissa iam prius a viro fuerat. Vnde
 peccatum, quia abnuit, quod prius concesserat
 men mulieri vel ex hoc permittit dedit, ut
 prius vir ei concederat, postea si prohiberet
 immatur h.

¶ Ex praesens auctoritatis apparet, quod continen-
 nec mulier sine consensu viri, nec vir sine consensu
 reddere potest. Si autem consensu alterius, non
 missa fuerit, & si postmodum in iratum delatam
 permisit, non tamen valet, quia in debeat conjugio
 habet potestatem viri, sicut & vir mulieris, ut
 libet eorum alterum a suo iure absterere, ad
 tatem ipsam revocare non poterit, quia non
 capta mulieris, & mulier corpus viri: nec
 ro permittente mulier potest promittere, ut
 bene re promissa non valet adimplere, & hoc
 pter conditionem servituti, qua vero in continen-

a Ioan. 7. Matth. 19. b Matth. 19. c
 Burchardus lib. 9. cap. ad. 1. p. 4. c. 14. Pamm.
 d al. velari. e Et Beda i. Cor. 7. & glossa
 f Senten. lib. 1. cap. 1. §. 1. 1. 1. 1.
 h condagnatur.

C. XII. *¶ Mulierem uxorem suam debent subesse.*
Unde Augustinus in a libro questionum.

Genesi, quæst. 13.
**De ordo b naturalis hominibus, ut seruiant femi-
næ viris, sibi parentibus: quia i nulla iustitia est,
et major seruiat minori.**

¶ *¶ Quia nulla i in Panormia reliqua habentur ut apud
Columanum, nisi quædā corrigi in ea legitur, majore seruiat mi-
nore. Sed in originibus, a quo non longe distat hunc, quia & il-
lic iustitia est hæc, ut inferior ratio seruiat fortiori, ob
seque naturæ suæ est eminentioris.*

C. XIII. *¶ Vir est caput mulieris.*
Item in questionibus veteris & novi testamenti
ex libro, mixtum, c. 106.

**Hæc e imago Dei est in homine, ut unus factus sit i
quis Dominus, ex quo ceteri orientur, habens imperi-
um Dei, quasi vicarius ejus: quia omnis Rex Dei
habet imperium: ideoque mulier non est facta ad ima-
gem Dei. Sic etenim dicit: [& dicitur Deum ho-
minem: ad imaginem Dei fecit illum.] Hinc est, unde
Apollonius o [vir quidem, ait, non debet velare caput
suum, quia imago & gloria Dei est: mulier autem ideo
velat, quia non est gloria, aut imago Dei.]**

¶ *¶ Pater sit] De sequantur, enuntiata sunt partem ex
verbo, patet in istis originalibus & Iuone. In vulgato enim Gra-
manum in eo legitur, factus sit homo, ex quo ceteri
orientur, habens imperium Dei, quasi vicarius Dei, quia
unus Dei habet vir imaginem.*

¶ *¶ Imaginem] sequitur, & similitudinem, quia sunt
equalia, quæ negantur apud Augustinum, neg, in vulgata graeca, neg,
non habent imperium, neg, apud ceteros collectores habentur. Pulchre
vero in his originalibus Basiliensibus in hanc Genesius locutus.*

C. XIV.
Item libro f. i. questionum super Deuteronomium,
quæst. 23.

**¶ Hinc & hinc apparet, quemadmodum subditas femi-
næ viris, & penè famulas lex esse voluerit uxores,
quod dicitur, & uxorem viri testimonium, unde la-
pideum illi, si hoc verum esse demonstraretur, ipse ta-
men non videret lapidaretur, si hoc falsum esse consti-
tuit: sed tamen modo castigatur, & damnificatur, eique
perpetuo prohibetur ahærere, quia carere voluerat. In al-
liis autem casibus, cum qui testimonio falso cuiquam no-
uerit, quod i probaretur, jus b fit occidi, eadem i plechi
jubeatur: i pax, quæ fuerit, si verum esset, iste 2 ple-
tendus.**

¶ *¶ Eadem] Eadem serui modo apud Iuonem, & in Panormia
in originalibus, eademque pena plechi jubeatur.*

¶ *¶ Hic] Sic est emendanda ex aliquot manuscriptorum, & ori-
ginalibus, & Iuone.*

C. XV.
Item Hieronymus super epistolam ad Titum
in cap. 2.

**¶ Caput mulieris viri sit, caput autem viri Chri-
sti, quemque uxor: non subicitur viro suo, hoc
est, quod dicitur, eadem criminis rea est, cujus & vir, si non
babeatur, rel dem contemnitur Dei prima sententia,
& proinde dicitur, vel cum Christi infamatur Evange-
lizatur, dem coram legem fidemque naturæ ea, quæ Chri-
stus etiam gentiles feminas viris suis seruiant communi
lege naturæ.**

¶ *¶ Epistolæ] Genes. 26. & Eccl. ad Coloss. b Ivo
p. 2. c. 1. in l. c. 2. c. 2. c. 3. c. 4. c. 5. d Ge-
nes. 2. e Ivo p. 2. f Et glos. ad cap. 22. Deut.
g Ivo p. 2. h Ivo p. 2. i aliter jubeat.
k Ivo p. 2. l Ivo p. 2.*

C. XVI. *¶ Arbitrium viri mulierem sequi oportet in omnibus.*
*Item Augustinus in a in questionibus Num-
erorum, quæst. 59.*

Noluit itaque lex b mulierem aliquid vovere Deo
adversus animam suam, ut non in i aliqua rerum
licitarum, atque concessarum abstinentia in eisdem vo-
tis femine valeat auctoritas, sed virilis. Ita, & si adhue
inimur, jam concesserat pater vota perfolvere, si antequam
placuerit, non perfolvere, & fit omnino sine peccato:
quia mundavit eam, sicut dicit, id est, mundam judicavit.
Neque hoc contra Deum fieri putandum est, cum ipse
Deus hoc præceperit, hoc voluerit.

¶ *¶ Ut non in aliqua] Sic in Panormia. Apud Iuonem
verò, ut in aliquarum rerum, in glossa ordinaria, id est, in re-
rum. Sed totus hic locus longè melius habet in originalibus: femi-
nam sub patre, antequam nubat, & sub viro voluit
lex vovere ita aliquid Deo adversus animam suam, id est, in
aliquarum rerum licitarum atque concessarum abstinen-
tia, ut in eisdem votis femine non prævaleret auctoritas,
sed virilis.*

C. XVII. *¶ Nulla est mulieris potestas, sed in
omnibus viri dominio subje-
ta est.*

Item in libro questionum veteris testamenti,
quæst. 45.

Mulierem e constat subiectam dominio viri esse,
& nullam auctoritatem habere: nec docere enim
potest, nec testis esse, neque fidem dare d, nec judicare:
quantò magis non potest imperare?

¶ *¶ Responsum est hoc capite B. Augustinus, & ex eo nonnulla addi-
ta. Nam antea utebatur ex B. Ambrosio.*

C. XVIII.
*Item Ambrosius in e Hexameron in tralla-
tu dies quarte.*

Adam f per Evam deceptus est, non Eva per Adam.
Quem vocavit ad culpam mulier, iustum est, ut eum
gubernatorem i assumeret, ne iterum fornicinae facilitate
labatur.

¶ *¶ Gubernatorem] Antea legebatur, ut eam in guber-
nationem assumeret. Emendatum est ex Ambrosio. Glossa
eius opinio convenit voci gubernatorem.*

C. XIX.
Item super primam epistolam ad Corinthios
in cap. 2.

Mulier debet g velare caput, quia non est imago
Dei. Sed ut ostendatur subiecta, & quia pravari-
catio per illam inchoata est, hoc signi debet habere, ut in
ecclesia propter reverentiam episcopalem non habeat ca-
put liberum, sed velamine tectum, nec habeat potesta-
tem loquendi: quis Episcopus personam habet Christi.

¶ *¶ Quasi ergo ante iudicem, sic ante Episcopum, quia vica-
rius Domini est, propter i peccatum originale subiecta
debet videri.*

¶ *¶ Propter peccatum originale] Apud B. Ambrosium
& Iuonem legitur, propter reatum originalem. Sed ob glossam hæc est
mutatum, reliqua verò sunt emendanda.*

C. XX.
Item in libro de Paradiso, c. 10.

Ne illud otiosum, quod non de eadem terra, de
ps qua plasmatus est Adam, sed de ipsius Adæ co-
sta facta mulier: ut sciremus unam in viro & muliere
corporis esse naturam, unum fontem generis humani.

¶ *¶ Et glossa ordin. ad cap. 20. Nium. b Ivo p. 2. c. 2. Panorm. l. 2. c. 47.
c Ivo p. 2. d Ivo p. 2. e Panorm. l. 2. c. 49. d aliter dicitur.
e Lib. 5. in Genes. cap. 2. f Ivo p. 2. g Panorm. lib. 2. c. 49.
g Ivo p. 2. h Ivo p. 2.*

Ideo non duo a principio facti vir & mulier, neque duo
viri, neque duae mulieres: sed primum vir, deinde ex eo
mulier. Vnam enim naturam volens hominum confi-
tere Deus, ab uno principio creaturae huius incipiens,
mulierum, & disparium naturarum eripuit facultatem.
Evidentissimi itaque apparet, ita virum esse caput mulieris,
ut nulla vota abstinentiae, vel religiosa conversationis licentia sit
sine eius licentia Deo offerre: etiam si viro permittente appropi-
sa fuerit, non licet ei votum operi complere, cum vir voluerit
revocare permissum. Vota vero continentiae ita altius permissa
ab altero valent offerri, quod post permissionem non valent in stre-
num deduci.

CAUSA XXXIV.

Videtur vir in captivitate ductus esse: postea u-
xor eius audient illam mortuam, missa alii: de-
nuo alio captivitate rediens, reperit uxorem suam.
De posteriori amore captia assernatur, torum prioris
viri.

Nunc primo queritur, an sit ista res adulteris, qua vi-
vante viro suo, alteri missa sit.

Secundo, an redeunte primo sit cogenda recedere a secundo, & redire ad primum.

QUESTIO I. & II.

Questio terminatur a Leonis
Papae, qui scribens Nicetae Aquileiensis Episcopo, co-
pp. 77. cap. 1. & sequentibus, ait.

C. I. Quis alii missa sit, putans uxorem suam
mortuam esse, illo redeunte ad priorem
redire cogitur.

Uxor est per bellicam cladem, & per gravissimos
hostilitatis incurtus ita quaedam dicitur divina esse,
conjugia, ut abductis in captivitate viris, feminae co-
rum remanserint defuturae, quae vitis proprias aut in-
teremptas putarunt, aut nunquam a dominatione cre-
derent liberandos, & ad aliorum conjugum solitudi-
nem cogente transferunt: cumque nunc, statu rerum
auxiliante Domino in meliora converso, nonnulli co-
rum, qui putabantur perisse, remeaverint, merito cha-
ritas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quae a-
liis coniunctae sunt viris, ad nos debeatur ordinari. Sed
quia novimus scriptum, quod a Deo jungitur mulier
viro, & iterum praeceptum agnovimus, ut quod a Deo
junxit, homo non separet, necesse est, ut legitimarum
foedera nuptiarum redintegrandi credamus, remota
malis, quae hostilitas intulit, unicuique hoc quod
legitimè habuit, reformetur: omnique studio procurand-
um est, ut recipiat uniusquisque, quod proprium est.
Nec tamen culpabilis iudicetur, & tanquam alic-
uius juris perceptor, qui personam eius mariti, qui jam non
esse existimabatur, assumpsit. Sic enim mulieres quae ad
eos, qui in captivitate ducti sunt, pertinebant, in jus
alienum transire potuerunt: & tamen plenum iustitiam
est, ut eisdem reversis propria reformetur. Quod si in-
mancipiis, vel in agnis, aut etiam in domibus, ac posses-
sionibus rite servatur, quanto magis in conjugiorum
redintegratione faciendum est? ut sic, quod bellica ne-
cessitate turbatum est, pacis remedio reformetur? Et
ideo, si viri post longam captivitatem reversi, ita in di-
lectione suarum conjugum perseverant, ut eas cupiant
in suum redire consortium, omittendum est, & incul-
pabile iudicandum est, quod necessitas intulit, & resti-
tendum, quod fides poscit. & infra, c. 4. q. 4. Sin au-

tem aliqua mulieres ita posterorum viros mortuorum
sunt captae, ut malint his cohaerere, quam in legitimam
redire consortium, merito sunt notandae, quae si de trans-
gressa communione priventur, quae de trans-
gressa communione criminis elegendum: obedi-
entia sibi in se incontinentia placuisse, quod talia
missio poterat expiare. Redeamus ergo in suum vitam
voluntaria redintegratione conjugii: neque illis dicitur
ad opprobrium male voluntatis trahitur, quod quibus
necessitatis extortit: quia sicut haec mulieres, quae
ad viros suos nolunt impie habenda sunt, ita illae, qui
in affectum inittuntur ex Deo redeunt, merito sunt iudicandae
& b. iudicio.

C. II. Quis viro, vel uxore de captivitate rediens
sua, propria redintegretur con-
jugia.
Item Innocentius Papa Presb. in epist. p. 2.
C. VIII. Quis in captivitate & Viri mulier tenentur
conjugium cum constituta Fontanum & carnis
cognovimus. Sed favore Domini revera Viri uxorem
& nullo diffidente uxorem se memorari esse cogitur.
Qua de re domine filii merito illustri, statum huius
tholica suffragante illud esse conjugium, quod per
erat gratia divina fundatum: convenienterque non
mulieris, priore superfluit, nec divino opus, nullum
cho esse legitimam.

C. III. Quis primo viro rediens, secundo
alteri sit, nisi secundum redintegrans
primo reformetur non
potest.

Item Hieronymus ad Amosium Presb. in
Non satis animadvertere & potui, quid si
dicere voluit [alio viro per vim accepto].
per vim accepto? congregata videlicet animabus
lenem rapuit. Et quare postea raptorem raptae
missit? legat libros Moysi, & inveniet deperit
si in civitate fuerit oppressa, & non clamavit,
quasi adulteram: si autem in agro oppressa, non
esse a scelere, & violentum legibus subtrahit. Ergo
ista foror, quae, ut dicit, vim passa est, ut ante
sive corpus Christi accipere, & non adulter
agat poenitentiam: ita duntaxat, ut secundum
non appellatur vir, sed adulter, & tempore poenitentiae
non copuletur. Quod si durum est videtur, non
lectum non potest derelinquere, nec profecto
voluptati, audiat Apostolum f. condamnatum
testis calicem Domini bibere, & calicem dicitur
Non potestis mente Domini communi carere, & de
moniorum.] & alio q. loco: [Quae continentiae
ac tenebris? qui consensu Christo, & Bellis] &
vam loquor, imò non novam, sed veterem, quae
testamenti auctoritate firmatur. Si reliquit
virum, & reconciliari priori voluerit, non potest
virum, & Deuteronomio 6 [Si accepit hanc
rem; & habuerit eam, & non invenerat priorem
specu eius, propter aliquam fediditatem, scilicet
sepudii, & dabit in manu eius, & dimittet eam
sua. Cumque egressa adultera i. maritum dicitur
le quoque oderit eam, dederitque ei libellum
dimiserit de domo sua, aut certe mortuam fuerit
ter prior maritus recipere eam uxorem, quia
& abominabilis facta est coram Domino, ut
facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus
bi possidendam.]

a In Cod. canonum, cap. 42. b Sent. 4. dist. 28. Polyec. l. 6.
c. 4. Anfl. in c. 22. Burd. l. 9. c. 57. c siltitudine.] orig. lvo p. 8.
e. 24. 4. & 19. c. 192. Pann. l. 6. c. 67. d Math. 19. Epistola e-
pist. c. 2. e Cg. Bara. l. 9. c. 5. & 10. p. 1. c. 109. Burd. l. 9. c. 27. lvo pa. 8.
e. 92. Pann. l. 6. c. 61.

a al. quia inevitabiliter content. & c.] orig. lvo p. 8.
bilis iudicanda. c lvo p. 8. c. 24. Pann. l. 6. c. 67. d
u. missa cognoscitur.] e Sententia. dist. 28. Polyec. l. 6.
f. 1. Cor. 10. g. 2. Cor. 8. h. Dicit. 19. i. dicitur
lucis. & c. aliter.